

Jordi Arbonés: la identitat no es perd

Jordi Arbonés, el prou conegut traductor de Henry Miller, que viu de fa manta anys a Buenos Aires, ha vingut a passar uns dies entre nosaltres. Hem aprofitat l'ocasió per a fer-li una entrevista.

- Per què marxares a Amèrica?
- La meua promesa se n'hi va anar amb la família. I com que aquí les coses estaven malament, vaig decidir de marxar jo també. Allí ens vam casar i hem tingut dos fills.
- ¿Et va costar arrelar-te a la societat argentina?
- Em penso que no m'hi he arrelat. Veig que hi ha gent que té por de perdre la identitat quan viuen fora del seu país, però jo, en tants anys, no he perdut la meua identitat. Respecto l'Argentina, però sóc català. I també sé que Argentina m'ha aportat coses. Els castellans i andalusos que viuen ací ho haurien d'enfocar així: sense deixar de ser andalusos o castellans, poden conèixer la llengua, la cultura, tot, perquè al capdavant és un enriquiment que adquireixen. Goethe diu que «l'home és tantes vegades home com llengües sabrà». Si els catalans tinguessin una actitud més activa en la defensa de la llengua seria tot més fàcil. Si el medi els ho afavorís, als immigrants, no hi hauria cap oposició.
- Com et definiries políticament?
- Mai no he estat a cap partit, però sóc progressista, i d'una manera ideal, sóc anarquista, és a dir, estic contra el poder que domina, sigui com sigui, l'home.
- ¿Què en penses dels Països Catalans?
- Que haurien de ser independents. I entre nosaltres, caldria establir una federació, una confederació o qualsevol altra fórmula. Crec que les confrontacions que s'hi produeixen són provocades. Potser les coses depenen del partit que mani al País Valencià, el que mani al Principat, etc. Perquè les divergències vénen donades per qüestions de partit. Els catalans ens repartim les llibres abans d'anar a caçar... I ara, que està en perill la llengua, la cultura... qualsevol cosa que es faci en la seva defensa hauria d'estar sustentat per tothom.
- ¿Quantes vegades has vingut d'ençà que vas marxar?
- Només dues: el '80 i ara.
- ¿Quina visió tingueres aleshores i

quina en tens ara, de com van les coses aquí?

- El '80, em sembla, es parlava més la llengua al carrer, i ara ha perdut terreny, sobretot a Barcelona. El '80, quan vaig venir, estaven retolant els carrers en ca-

talà, els rètols de les botigues també... crec que hi ha hagut un retrocés. Potser a les escoles s'hagi guanyat, però això no és una cosa observable.

- Quina és l'actitud dels teus fills? Perquè, és clar, encara que la família vulgui continuar essent catalana, els fills són argentins...
- A casa, sempre hem parlat en català. A més, hi ha els menjars tradicionals que fem, els llibres... tot un ambient català. Però és que Catalunya és un país interessant. L'actitud dels meus fills és molt positiva en aquest aspecte. Aquest rebuig dels fills es pot produir en d'altres cultures, potser la gallega, per exemple, però no amb la catalana, que té una bona imatge a fora. Per exemple, a l'Uruguai, els catalans tenim molt bon

predicament. Jo, quan em diuen espanyol, dic «no, sóc català», i tothom ho entén i tothom ho respecta. També ha contribuït l'activitat del Casal de Catalunya d'anys enrere.

- Quan tu hi arribes, el '56, ¿quina situació i quin ambient hi havia?
- Havia caigut el peronisme i hi havia «la revolució libertadora». És a dir, una obertura, que, de mica en mica, es va anar endurint. Es va produir una sortida democràtica, però perquè els militars ho van voler, perquè els militars han anat donant al poder, però sempre l'han tingut ells.
- ¿Quina tasca portes com a intel·lectual?
- Jo no em considero intel·lectual. En arribar, vaig treballar en unes oficines. M'acosto al món literari en entrar a treballar a l'Editorial Poseidón, que era regentada per Joan Merli, català, que ara és aquí. Com a traductor, la primera traducció ja la vaig fer aquí, abans de marxar: «L'home que va néixer per morir penjat», de Richard Hughes, una obreta de teatre que va dirigir Ricard Salvat a la Penya Cultural barcelonesa, de manera clandestina. Hi vam treballar força, a la Penya: donàvem classes de llengua —per cert, la llengua alemanya era a càrrec de Max Cahner— però el que fèiem era ensenyar una determinada llengua respecte al català, no al castellà, així, de fet, eren també classes de català. Publicàvem una revista, a més, que es deia «Inquietud».
- Parla'ns de la teua producció creativa...
- Dels llibres que tinc publicats, hi ha: «Teatre català de postguerra», i «Pedrolo contra els límits». També he escrit alguns contes, un a «El Pont» i un altre que va quedar finalista al premi «Joan Santamaria», en el qual, per cert, vaig conèixer en Joaquim Carbó, que va defensar el meu conte per sobre del que va guanyar, que era de Folch i Camarasa. Després, em van premiar uns assaigs sobre Salvat Papasseit als Jocs Florals de Caracas, que tractava de les novel·les curtes d'en Pedrolo.
- És curiós que, havent vingut tan poc, se't recordi molt...
- A mi se'm recorda, sobretot, per ser el traductor de Henry Miller. Però és que he tingut bastant activitat allà, com a català: primer al Casal Català, i des-

Fotos: Tomi Socies.

prés quan vam fundar l'Obra Cultural Catalana.

- ¿Quin ambient vas trobar en aquestes entitats?
- Quan hi vaig arribar, hi vaig trobar força vitalitat; hi havia l'Orfeó Català, el grup de ballets i el quadre escènic, es publicava la revista «Catalunya» —en vaig ser secretari de redacció una època—; la publicació més important, però, era «Ressorgiment». Però a mesura que la situació, sobretot econòmica, es va anar fent més difícil, la cosa es va decandir; primer, van deixar de venir més catalans a Buenos Aires, i així resultava que sempre érem els mateixos, cosa que produeix un desgast. Nosaltres vam considerar que calia dinamitzar

això adaptant-nos a la situació, i vam fundar l'Obra Cultural Catalana, que no era ni tan sols una competència pel Casal, perquè no tenia ni socis, ni president, ni carnets, ni res. Nosaltres ens hi dedicàvem a la venda de llibres, de discos, en català, i a fer actes de divulgació catalana.

- Des d'aquí, sempre hem tingut la impressió que el Casal era de dretes i l'Obra d'esquerres...
- El Casal era format per republicans espanyols, i nosaltres som independents catalans. Ens vam constituir com a delegació d'Òmnium, i una vegada va venir en Narcís Bonet i ens va acusar de ser de l'Opus!
- ¿Tornaries a Catalunya, definitiva-

ment?

- Hi tinc els fills, a l'Argentina; la meua filla s'ha casat recentment. En aquest moment, dividir la família... som una família molt unida. Si els fills decidissin de marxar, en la situació tan fotuda que hi ha, si, seria una oportunitat de tornar. El nostre error, de la meua dona i meu, va ser no tornar quan els fills eren petits, però no hi vam saber trobar tampoc el camí.
- ¿En quina situació està la narrativa argentina, al marge del tan famós «boom»?
- Hi ha noms nous, gent jove amb força qualitat. Per exemple Osvaldo Soriano.
- Malgrat la repressió, ¿la literatura continua donant fruits?
- És que la censura de vegades és més autocensura, perquè, de llibres, ja se n'editen, i els editors pensen que si no els agrada ja ho segrestaran...
- ¿I la producció cultural catalana, com la veus?
- No tan bé com voldria. Però és que jo hi ha coses que no les segueixo. Per exemple, i prometo que hi posaré remei, desconec la literatura de dones de què tant es parla. Els llibres no arriben normalment, rebo els que els autors mateixos m'envien. A més, la pesseta està caríssima i no es poden comprar llibres. Llegim l'«Avui», CANIGÓ, «Serra d'Or», i així anem seguint l'actualitat. En termes generals, em fa l'efecte que la literatura és prou viva. La narrativa sobretot, car hi han sortit autors considerables, com Oriol Pi de Cabanyes, Pep Albanell, Joaquim Carbó, Jordi Coca, etc. Hem de mirar de no queixar-nos i defensar les coses que tenim. Hi ha una mena de moral de derrota que ens hem de treure de sobre...
- ¿Allà continua havent alguna cosa de teatre català?
- Ara pràcticament no se'n fa. I el teatre argenti no està ara massa bé. Quan va caure Perón hi ha haver un gran moviment de teatre independent. El moviment va anar morint però en van sortir grans actors. En tornar la situació difícil mor el moviment teatral; l'any passat es va formar el «teatro abierto», però, que ha estat un bon revulsiu, ara caldrà estintolar-lo.

R.C.